

ישיבת הפתל - ירושלים
שיחת הגאון הרב אביגדור הלוי נבנצל שליט"א
לפרשת חיי שרה תשע"ב
אליעזר עבד אברהם - אור וצללים

מושלם כל כך, עד שגם גופו הזדכך, והוא לא נזקק למיתה (שהיא הפרדות הנשמה מן הגוף), אלא נכנס עם גופו לגן עדן. ואולם, במדרש אחר אמרו, שאליעזר עבד אברהם הוא עוג מלך הבשן (ילק"ש חוקת רמז תססה), שיצא להלחם במשה ובישראל בדרכם לארץ ישראל, ונהרג במלחמה עמם (במדבר כא, לג-לה). כמדומני, לפי שתי הדעות, הכוונה היא, שבלי אברהם אליעזר אינו מסוגל להמשיך. הוא אינו מסוגל להתפתח. חסר לו כח הצמיחה, כפי שדברנו. ממילא, או שהוא נכנס לגן עדן, כי בעולם הזה הוא כבר אינו מסוגל למלא תפקיד, או שהתקלקל לגמרי והפך לרשע, נהיה עוג מלך הבשן ונהרג על ידי משה רבנו. אבל קיום עצמאי בלי אברהם - אין לאליעזר.

אברהם אבינו רוצה שיצחק אבינו ואשתו יקרנו אור משלהם, שיהיה להם כח הצמיחה, לא רק מה שקבלו מאברהם. רואים באמת אח"כ, אחרי שאברהם אבינו נפטר, "וַיֵּשֶׁב יִצְחָק וַיִּחְפָּר אֶת בְּאֵרֵת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו, וַיִּסְתַּמּוּם פְּלִשְׁתִּים אֲחֵרֵי מוֹת אַבְרָהָם" (בראשית כו, יח). הוא חוזר וחופר את בארות המים שחפר אביו. ובארות אלו אינן רק בארות כפשוטן, אלא הכונה היא להשפעת רוחניות שהשפיע אברהם אבינו בעולם (עי' רבינו בחיי שם טו, ורמב"ן שם כ). לכן הפלישתים סתמו אותן, כי לא רצו את ההשפעה של אברהם אבינו. התפנונו בסתימת הבארות למחוק כל זכר להשפעה הרוחנית שהשפיע אברהם בעולם במשך ימי חייו (זוהר ח"ג שב, ב). ויצחק חוזר וחופר את הבארות שחפר אביו, "וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת פְּשִׁמֹת אֲשֶׁר קָרָא לָהֶן אָבִיו" (בראשית כו, יח). אבל מיד אחר כך התורה ממשיכה ואומרת: "וַיִּחְפְּרוּ עֲבָדֵי יִצְחָק בְּנַחַל וַיִּמְצְאוּ שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים" (שם, יט). חפירה עצמאית של יצחק. לא רק מה שהשאיר אביו, אלא הוא בעצמו חופר ומוצא דרכים חדשות בעבודת ה'. הפלישתים מתנגדים לחפירת הבארות של יצחק, אבל בסוף הוא זוכה שגם הפלישתים משלימים עם זה, "וַיִּחְפְּרׁוּ בְּאֵר אֲחֵרֵת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ... וַיֹּאמֶר פִּי עֲתָה הִרְחִיב ה' לָנוּ וּפָרִינוּ בְּאֲרָץ" (שם, כב). ואח"כ הפלישתים מבקשים לעשות איתו שלום (שם כו, כו-כז).

אין ארור מַדְבֵּק בברוך

"וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עֲבָדָיו זֶקֶן בְּיָתוֹ" (בראשית כד, ב) - אומרים חז"ל, זהו אליעזר עבד אברהם (יומא כח, ב). עוד אומרים חז"ל, שאין הכוונה כאן שהיה זקן במנין שנותיו, [למרות שאכן היה זקן¹], אלא הכוונה היא שהיה "זקן יושב בישיבה" (שם), כלומר: שהיה תלמיד חכם, "הַמְשִׁל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ" (בראשית שם), שמושל בתורת רבו (יומא שם). בעבד זה בחר אברהם אבינו, לשלחו לארם נהרים, להביא משם אשה ליצחק.

אומר העבד לאברהם: "אֲלֵי לֹא תִלְךָ הָאִשָּׁה אַחֲרָי" (בראשית כד, לט). למה נכתב "אֲלֵי" בלי וא"ו? - אומרים חז"ל, שדבר זה בא לרמז, שהיתה בת לאליעזר, והיה מחזר למצוא עילה, שיאמר לו אברהם לפנות אלו (אל אליעזר), ולהשיא ליצחק את בתו שלו (רש"י שם). לכן נכתב "אֲלֵי" בלי וא"ו, וכאילו נאמר "אֲלֵי".

אם אדם נעלה כאליעזר - שהוא זקן ויושב בישיבה, ומושל בתורתו של אברהם אבינו, וגם היה "דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים" (רש"י שם טו, ב ד"ה דמשק) - חושב שבתו מתאימה להנשא ליצחק, יש לשער שהיתה צדקת, שאם לא כן, ודאי לא היה אליעזר מעלה בדעתו לשדכה ליצחק. גם אברהם לא אומר לאליעזר שום דבר רע על אותה בת, מבחינה אישית. ובכל זאת, אברהם דוחה לחלוטין את הצעתו של אליעזר. "אמר לו אברם: בְּנֵי בְרוּךְ וְאֵתָה אֲרוּר, וְאֵין אֲרוּר מַדְבֵּק בְּבוּרֵךְ" (רש"י שם כד, לט).

מה הפירוש בזה? כמדומני שהפירוש הוא כך: "ברוך" הוא מלשון בריכה, שיש בה מים, ויש לה כח להצמיח דברים². ו"ארור" הוא מי שאין לו כח להצמיח. מה שיש בו - יש בו, אבל להצמיח ולהוציא דברים נוספים - הוא אינו יכול. לאליעזר חסר הכח לחדש דברים. הוא "מְשִׁל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ". כל מימרא ששמע מאברהם - הוא יודע לחזור עליה. אבל לומר ולהוציא משלו - הוא אינו מסוגל.

יש בחז"ל דעות שונות, מה יצא מאליעזר אחר כך. לפי אחד המדרשים, אליעזר היה אחד מתשעה אנשים שנכנסו חיים לגן עדן (ילק"ש בראשית רמז עו). כלומר, הוא מילא את תפקידו בעולם הזה באופן

שהוא מתפלל תפלה שהיא נגד רצון עצמו! ואם הוא מתפלל תפלה זו מעומק הלב - כפי שראינו לעיל - הרי שהוא מגלה בכך גדלות מיוחדת: למרות שהיה רוצה את ההפך - שמשפחת אברהם תסרב לתת את רבקה, וממילא ישא יצחק את בתו שלו - הוא מבטל את דעתו מפני דעת אדונו ששלל את האפשרות להשיא ליצחק את בתו של אליעזר, ומתפלל מעומק לבו שה' ישלח ליצחק אשה אחרת שכך מתאימה לו! זוהי גדלות נפש עצומה של אליעזר, שמבטל דעתו ורצונו לחלוטין לדעת אדונו בענין שודאי היה יקר בעיניו מאד מאד - נישואי בתו ליצחק⁴.

שיקול דעתו של אליעזר - "מאזני מרמה"

ובכל זאת, חז"ל גם מותחים ביקורת על אליעזר בפרשה הזו, וממליצים עליו את הפסוק: "כַּנְעֵן - בְּיָדוֹ מֵאֲזֵנֵי מֶרְמָה לְעֵשָׂק אֶהָב" (הושע יב, ח). כנען - זה אליעזר, שהיה כנעני, ויש אומרים שאליעזר הוא כנען בן חם בעצמו (ב"ר ס, ז). "בְּיָדוֹ מֵאֲזֵנֵי מֶרְמָה - שהיה יושב ומשקיל את בתו, ראוייה היא או אינה ראוייה. לְעֵשָׂק אֶהָב - לעשוק אהובו של עולם, זה יצחק" (ב"ר נט, ט), שרצה לתת לו אשה שאינה מתאימה לו. כלומר, חז"ל באים בתביעה אל אליעזר: איך היתה לך "הוה אמינא" לשדך את בתך עם אהובו של עולם, הקדוש מרחם, שנעקד על גב המזבח. חז"ל מכנים את שיקוליו של אליעזר - "מֵאֲזֵנֵי מֶרְמָה". כלומר, שיקולים עם נגיעה אישית, אמנם יש לשער שבתו של אליעזר היתה צדקת, אחרת ודאי לא היה אליעזר מעלה על דעתו לשדך ליצחק, ובכל זאת, חז"ל טוענים שהיו כאן "מֵאֲזֵנֵי מֶרְמָה" - שיקולים שאינם ישרים. לא היתה צריכה להיות לאליעזר מחשבה כזאת, שבתו מתאימה ליצחק. הוא לא רואה את המרחק הגדול בינו ובין הַרְבֵּיה שְׁלוֹ, אברהם אבינו. גם הגר לא ראתה את המרחק בינה ובין הַרְבֵּיה שְׁלָה - שרה אמנו. וַיִּתְקַל גְּבֻרָתָהּ בְּעֵינֶיהָ" (בראשית טז, ד), מחזיקה את עצמה לצדקת יותר משרה אמנו (ע"י רש"י שם). וכך גם אליעזר. לא רואה נכון את המרחק הגדול בין אברהם ויצחק לבינו. חושב שיכול לעמוד בשורה אחת עם אברהם ויצחק, ולהיות מחותן עמם. באמת אמרו: היכן כתוב בתורה "אֵלֵי (חסר וא"ו) לֹא תֵלֵךְ הָאִשָּׁה אַחֲרָיִךְ? - לא בפעם הראשונה, כשאליעזר מדבר עם אברהם, [שם נכתב "אֵלֵי" עם וא"ו (שם כד, ה)], אלא רק אחר כך, כשאליעזר מספר את הדברים ללבן ובתואל (שם, ט). למה רק שם נכתב "אֵלֵי" חסר, ולא מיד בפעם

לא). לכן אנו אומרים בתפילה, וגם בתורה נאמר כך (שמות ג, ו), "אֵלֵי אֶבְרָהָם אֵלֵי יִצְחָק וְאֵלֵי יַעֲקֹב", שיצחק ויעקב לא הסתפקו במה שקבלו מאברהם, אלא כל אחד מהם חידש דרכים בעבודת ה'. הם עובדים את אותו אלקים, אבל יצחק עבד אותו בפנים חדשות, וכן יעקב אחר כך בפנים חדשות. יש התגלות המתגלה על ידי אברהם, והתגלות המתגלה על ידי יצחק, והתגלות המתגלה על ידי יעקב. זהו כח הצמיחה שאברהם רצה שיהיה. אם אליעזר היה ממשיך את דרכו של אברהם - לא היה הדבר הזה.

אליעזר מבטל רצונו מפני רצונו של אברהם באופן מושלם

אחרי שאברהם אבינו מסביר לאליעזר ש"אין ארור מדבק בברוך", הוא שולח אותו לארם נהרים, לקחת משם אשה ליצחק. אליעזר מגיע אל ארם נהרים, ומתחיל להתפלל: "ה' אֵלֵי אֲדֹנָי אֶבְרָהָם! הֲקָרָה נָא לְפָנַי הַיּוֹם, וַעֲשֵׂה חֶסֶד עִם אֲדֹנָי אֶבְרָהָם! הִנֵּה אֲנִי נֹצֵב עַל עֵין הַמַּיִם... וְהִיא הַנְּעֻךְ אֲשֶׁר אָמַר אֵלַי הִטִּי נָא כַּדָּךְ וְאֲשַׁתָּה, וְאֶמְרָה שְׂתָה וְגַם גְּמֻלְךָ אֲשַׁקָּה - אֵתָה הַכֹּחֵף לְעַבְדְּךָ לְיִצְחָק, וְכֵה אֲדַע כִּי עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם אֲדֹנָי" (בראשית כד, יב-יד).

הכתוב אינו מפרש, אם אברהם הוא שהדריך את אליעזר להתפלל ולבקש מה' סימן כזה (והתורה קיצרה ולא כתבה זאת, כיון שהדברים נתפרטו אחר כך, בשעת מעשה), או שאליעזר מדעת עצמו החליט לעשות כן. ומכל מקום, בין אם נניח שאליעזר התפלל מעצמו, ובין אם נניח שעשה כן על פי הוראתו של אברהם, ברור שלא יתכן שאליעזר יתפלל לה', בלי להזדהות עם תוכן התפלה. תפילה הרי צריכה לבוא מעומק הלב, והמתפלל בלא להזדהות עם תוכן התפלה, אין תפילתו תפילה, אלא עקימת שפתים בעלמא. ממילא, אם אליעזר מתפלל וה' שומע את תפילתו, ולא רק שומע את תפלתו, אלא מקיים בו "וְהִיא טָרָם? קָרְאוּ וְאֵנִי אֶעֱנֶה, עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וְאֵנִי אֶשְׁמַע" (ישעיה סה, כד), שטרם כילה להתפלל וכבר רבקה מזדמנת לפניו (בראשית כד, טו) - הרי זה סימן שתפילתו אכן היתה תפילה שלמה שנבעה מעומק הלב³!

והנה, תפלה זו היתה נסיון קשה מאד עבור אליעזר. הרי אליעזר לא רצה שיצחק ישא את רבקה, אלא את בתו שלו. נמצא, שכאשר אליעזר מתפלל לה' (מדעת עצמו, או בציווי של אברהם) שיסייע לו למצוא אשה ליצחק מבית אברהם בארם נהרים, הרי

יִשְׁרָאֵל, שִׁימוּ אִישׁ תְּרָבוֹ עַל יָרְכוֹ... וְהָרְגוּ אִישׁ אֶת אֶחָיו וְאִישׁ אֶת רֵעֵהוּ" (שמות לב, כז). למה צריך משה ללמדם כיצד לובשים חרב? אם מפני שלא היו מלומדי מלחמה, היה צריך ללמדם דבר זה עוד קודם לכן, כשלחמו בעמלק (שם יז, ח-יג). אלא שמה לא התכוין כאן לחרב כפשוטה, אלא לחרב שצריך שתהיה לדיין בין ירכותיו. כשהם הולכים לדון דיני נפשות, את מי צריך להרוג בבית דין ואת מי לא⁶, יראו כאילו חרב מונחת להם בין ירכותיהם, שלא יטו לימין או לשמאל. צריך מאד את שיקול הדעת.

כל אדם - דיין!

הדברים אמורים, אמנם, לגבי דיין שיושב בבית הדין, אבל כבר כתב הג"ר ישראל מסלנט זצ"ל (באגרת המוסר), שדברים אלו נוגעים בעצם לכל אדם, כיון שכל אדם הוא למעשה דיין! כל אדם מוכרח לקבל הכרעות לגבי עצמו בהלכה ובהנהגה, ולא תמיד הוא יכול לשאול את רבותיו. ממילא, כל אדם צריך להרגיש את החרב בין ירכותיו, כדי שיחפש את האמת לאמיתיה, ללא נטיות ופניות זרות.

הרי חז"ל אמרו על יוסף הצדיק, שבשעת הנסיון עם אשת פוטיפר, "בְּאֵתָהּ דְּמוֹת דְּיוֹקְנוֹ שֶׁל אַבְיֹוֹ וְנִרְאָתָהּ לוֹ בַּחֲלוֹן. אָמַר לוֹ: יוֹסֵף! עֵתִידִין אֲחִיךָ שִׁיפְתְּבוּ עַל אַבְנֵי אַפּוֹד, וְאַתָּה בִּינִיהֶם. רְצוֹנְךָ שִׁימַחָה שִׁמְךָ מִבִּינֵיהֶם"? ! מִיֵּד פִּרְשׁ וְלֹא חֲטָא (סוטה לו, ב). מה פירוש "בְּאֵתָהּ דְּמוֹת דְּיוֹקְנוֹ שֶׁל אַבְיֹוֹ וְנִרְאָתָהּ לוֹ בַּחֲלוֹן"? הסביר מורי ורבי הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל (מכתב מאליהו ח"ג עמ' 46), שהכונה היא למידה המיוחדת של יעקב אבינו - מידת האמת ["תִּתֵּן אֶמֶת לְיַעֲקֹב" (מיכה ז, כ)]. כשיוסף התבונן במה שלפניו במבט של אמת, בלא לנטות לימין או לשמאל, כשיש את הבהירות של האמת, הוא כבר לא יכשל באשת פוטיפר. בתחילה היה מקום שיכשל, אבל עם מדת האמת של יעקב - הוא ניצל מזה.

זה מה שאדם צריך, את מדת האמת הזאת, שלא יכשל. לפעמים פשוט יותר להתייעץ עם גברא רבא, עם תלמיד חכם גדול, לא להכריע לבד כשיש נסיון, כי האדם עצמו נוגע בדבר. אבל אם אי אפשר להתייעץ עם חכם, לפחות שיקח את מדת האמת. לסלק כל נגיעה אישית שיש לו, לפני שהוא מחליט לצד זה או לצד אחר. הצרה היא, שגם בענין זה גופא יש בדרך כלל "מאזני מרמה". גם בזה אדם מרמה את עצמו לפעמים, שהוא פוסק בלי שום

הראשונה? פירשו בזה, שדבר זה בא לרמז, שבפעם הראשונה קיבל אליעזר את דברי רבו, וניתר על משאלתו להשיא את בתו ליצחק. אבל אחר כך, כשהוא רואה איזה מחותנים אברהם באמת מקבל - לבן ובתואל - הוא חושב לעצמו: "נו, אם אלה יכולים להיות מחותנים של אברהם, גם אני יכול להיות מחותן! מה אני יותר גרוע מהם"?... לכן נרמז ענין זה כאן, בפעם השניה, כדי ללמדנו, שגם כאן סבר אליעזר שבתו ראויה להנשא ליצחק. אמנם בתחילה הכיר בצדקת דברי רבו, ש"אין ארור מַדְבֵּק בברוך", ופעל במסירות למען המטרה, להביא ליצחק אשה מתאימה, אבל בשלב זה - חזר אליעזר למחשבתו הראשונה, שגם בתו ראויה להנשא ליצחק⁵.

זהו שנאמר, "כִּי הִשְׁחֵד יַעֲזֹר עֵינֵי חֲכָמִים, וְיִסְלֹף דְּבָרֵי צַדִּיקִים" (דברים טז, יט). כשיש לאדם נגיעה לדבר, הנגיעה מעוותת את עיניו ומעוותת את מאזני שכלו, שלא לראות את האמת. לאליעזר יש נגיעה בדבר. הוא רוצה שבתו תנשא ליצחק, ולא רואה את ההבדל בין המדרגות. אדם משוחד, לא קל לו להתגבר על השוחד. הנגיעה יוצרת מאזני מרמה, שהמשקל בהן אינו מכוון. המחלוקת אם אליעזר נכנס חי לגן עדן או נהיה עוג מלך הבשן, היא מחלוקת עד כמה הטעו אותו מאזני המרמה שלו. האם הטעו אותו עד כדי כך, שאחרי מות אברהם הוא עוזב לגמרי את דרך ה', או שלא הטעו אותו עד כדי כך, והוא זוכה בכל זאת להכנס בגופו לגן עדן.

להזהר מ"מאזני מרמה" בבית הדין

כך הדין בכל דין תורה. הדיין צריך לבדוק את עצמו, שאין לו שום נגיעות. הגמרא מביאה כמה מעשים, להדגים ולהראות, עד כמה התרחקו גדולי החכמים מכל אבק של שוחד (עי' כתובות קה, ב). כי גם שוחד קל עלול לגרום לדיין להטות את הדין. אפילו נגיעה דקה הופכת את מאזני השכל ל"מאזני מרמה", ועלולה לגרום לדיין לעוות את המשפט, לפעמים אפילו בלי שירגיש בכך.

חז"ל אומרים, "לעולם יראה דיין עצמו כאילו חרב מונחת לו בין ירכותיו, וגינהם פתוחה לו מתחתיו" (סנה' ז, א), שאם יטה מן האמת מעט ימינה או מעט שמאלה, תפגע החרב ברגלו, ויפול אל תוך אש הגינהם. כי דיין צריך ללכת בדרך ישרה לגמרי, בלי שום נטיה. כל נטיה קלה - מעוותת את הדין, והמשפט יוצא מעוקל.

זהו לכאורה הפשט, במה שאומר משה רבינו לבני לוי אחרי חטא העגל: "כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי

צט, ב). כך יוצא הדין כפי שהוא צריך לצאת. בהקשר לזה חשבתי, שלכן קרוב פסול להיות דיין. כי ממה נפשך: אם הוא ידון לפי מה שהוא אוהב את קרובו, הרי שהדין אינו דין. הוא מושפע מאהבת הקרוב. ואם אהבת המשפט תתגבר עליו, הרי הוא לא הולך בדרכי ה', שאצלו אהבת ישראל גוברת על אהבת המשפט. לכן קרוב פסול לדין. אבל מה לעשות? לפעמים צריכים לקבל הכרעות ביחס לקרובים. מה העצה אז? העצה היא להתגבר באהבת ה', להתגבר בחיפוש האמת, לחפש רק את האמת, רק את רצון ה', לא רצון עצמי, לא מה שנדמה לי לטוב בעולם הזה, אלא מה שטוב מבחינת עולם הבא, מבחינת חיי נצח. מי שיקח את המאזנים האלה, יש סיכוי רב - לא בטוח, אבל יש סיכוי רב - שבעזרת ה' יצליח לעבור את המבחן, לשקול במאזני צדק, ולהגיע להכרעה הנכונה.

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

נגיעות. "אני פועל לשם שמים!" "אני צדיק גמור!" "לא יכול להיות שאני עושה שלא לשמה!" יש לנו את הנגיעות האלה, ומאד קשה להתגבר עליהן. אדם עושק את אהובו של עולם - את עצמו - כשהוא פוסק לא נכון. העצה לסלק את הנגיעות האלו, היא להגביר את יראת השמים, להגביר את אהבת ה', שיאהב את הקב"ה יותר ממה שיצר הרע מנסה לשכנע אותו לאהוב משהו אחר, ולהשיג מטרות אחרות בחיים. להבין שמטרתו בחיים היא לעבוד את ה', ללמוד תורה, להיות גדול בתורה וביראת שמים, ולא מטרות אחרות. להגדיל את אהבת ה' בתוכו, את יראת ה' בתוכו, שה"נגיעה" היחידה שתהיה לו היא - איך לעבוד את ה' יותר ויותר, וש"נגיעה" זו תהיה חזקה אצלו יותר מכל הנגיעות האחרות.

הרי כך עושה גם הקב"ה בכואו לדין אותנו. חז"ל אומרים, שביום הדין, בראש השנה, יש לקב"ה שתי אהבות. מצד אחד הוא אוהב משפט, שנאמר: "כִּי אֶנִּי ה' אֱהָב מְשֻׁפָּט" (ישעיהו סא, ח), ומצד שני הוא אוהב את עמו ישראל, ולא רוצה שיֵעֲנֻשׁוּ בעונש המגיע להם מצד מדת המשפט. מה עושה הקב"ה? - מגביר את אהבת עמו ישראל על אהבת המשפט, ודין את ישראל לכף זכות (זוהר ח"ג

1. שהרי אליעזר היה עבדו של אברהם עוד לפני ברית בין הבתרים (עי' בראשית טו, ב), וכבר אז, לא נראה שהיה ילד או נער צעיר במיוחד [שהרי היה ממונה על בית אברהם, וגם לָחֵם במלחמת המלכים (עי' רש"י שם)]. ומברית בין הבתרים עד שנולד יצחק עברו שלשים שנה (רש"י שמות יב, מ), ועוד ארבעים שנה עברו עד שנשא יצחק את רבקה (עי' בראשית כה, כ). הרי שעברו שבעים שנה מברית בין הבתרים, עד שנשלח אליעזר להביא את רבקה ליצחק. נמצא, שאליעזר היה אז לפחות כבן שמונים וחמש או תשעים שנה.
2. עי' רקאנטי (ריש פרשת לך לך) שכתב, שמה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו "וְהָיָה בְרַכָּהּ" (בראשית יב, ב), היינו "שיהיה הוא עצמו בְרַכָּהּ, כמו בְרִיכַת מים המטהרת הטמאים", וכמו שאמרו במדרש (ב"ר נט, ה): "וְהָיָה בְרַכָּהּ - מה בריכה זו מטהרת את הטמאים, אף אתה מקרב את הרחוקים". ועי' גם "שערי אורה" לרבי יוסף גיקטיליא (שער א') שכתב, "כי הברכה מלשון בְרִיכָה... שהנחל נמשך לתוכה, ומן הבְרִיכָה מספיקים מים להשקות את הגן, ולשתות, ולשאר הצרכים".
3. כמו כן, אם התורה מספרת על אליעזר, לאחר שמצא את רבקה: "וַיִּקַּד הָאִישׁ וַיִּשְׁתַּחוּ לַה', וַיֹּאמֶר: בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ, אֲבֹתֵינוּ, וְלֹא אֲשֶׁר לֹא עֲזָב חֶסְדוֹ וְאֶמְתּוֹ מֵעַם אֲדָנָי" (בראשית כד, כו-כז), הרי מוכח מזה שאליעזר אכן הזדהה עם מה שביקש בתפלתו, ולכן הודה לה' על שנענה לבקשתו.
4. ואולי מטעם זה לא הוזכר שמו של אליעזר בפרשה זו, ולאורך כל הפרשה הוא מופיע רק כ"עבד אברהם", כדי להורות שאליעזר פועל כאן מתוך התבטלות מוחלטת לאברהם, ללא שום עצמיות משלו.
5. ובאר המגיד מדובנא, שלכן סיפר אליעזר ללבן ובתואל, מה שאמר לאברהם, "אֲלֵי לֹא תִלַּךְ הָאִשָּׁה אֶתְכֶּי". דמצד הסברא וטובת הענין, לא היה לו לספר להם דבר זה כלל, שהרי דבר זה עלול לגרום להם לחשוב, שיש איזו ריעותא ביצחק, שבגללה חשש אליעזר, אולי לא תרצה האשה להנשא ליצחק. אלא משמע, שחזר אליעזר למחשבתו הראשונה, וניסה קצת לקלקל את השירוק, כדי שישא יצחק את בתו שלו.
6. עי' רש"י (שמות לב, כ), דיש מעובדי העגל שדינם היה לההרג בבית דין, ויש שלא נהרגו בבית דין, אלא בידי שמים.